

ICSULA 2023

II. INTERNATIONAL CONFERENCE ON

SUSTAINABLE CITIES AND URBAN LANDSCAPES:

Re-thinking the Future of the Cities and Urban Landscapes

OCTOBER 26-27, 2023 / KONYA, TÜRKİYE

CONFERENCE PROCEEDINGS BOOK

EDITORS

Prof. Dr. Banu ÖZTÜRK

Assoc. Prof. Dr. Seyithan SEYDOŞOĞLU

**II. INTERNATIONAL CONFERENCE ON SUSTAINABLE
CITIES AND URBAN LANDSCAPES: RE-THINKING THE
FUTURE OF THE CITIES AND URBAN LANDSCAPES**

**DATE – PLACE
October 26-27, 2023
Konya, Türkiye**

**CONFERENCE
PROCEEDINGS BOOK**

EDITORS

**Prof. Dr. Banu ÖZTÜRK
Assoc. Prof. Dr. Seyithan SEYDOŞOĞLU**

**All rights of this book belongs to IKSAD Publishing
House. Without permission can't be duplicate or copied.**

**Authors of chapters are responsible both
ethically and juridically.**

ISSUED: 23/11/2023

ISBN: 978-625-367-428-1

DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.10201252>

CONFERENCE ID

CONGRESS TITLE

II. INTERNATIONAL CONFERENCE ON
SUSTAINABLE CITIES AND URBAN
LANDSCAPES: RE-THINKING THE FUTURE
OF THE CITIES AND URBAN LANDSCAPES

DATE-PLACE

October 26-27, 2023

Konya, Türkiye

ORGANIZATION

Selçuk University

ORGANIZING COMMITTEE

Prof. Dr. Banu ÖZTÜRK, Selçuk University, Chair

Prof. Dr. Ahmet Tuğrul POLAT, Selçuk University

Prof. Dr. Rabia KÖSE DOĞAN, Selçuk University

Prof. Dr. Serpil ÖNDER, Selçuk University

Prof. Dr. Öner DEMİREL, Kırıkkale University

Assist. Prof. Dr. Nurgül ARISOY, Selçuk University

Assist. Prof. Dr. Ahmet AKAY, Selçuk University

Instr. R. Özge OCAK GEMİCİ, Selçuk University

Research Assistant Zekeriya Can ERBİL, Selçuk University

Research Assistant Büşra ALTAY, Selçuk University

Research Assistant, Ertuğrul ÖNDER, Selçuk University

PARTICIPANTS COUNTRIES

Türkiye, Algeria, Azerbaijan, Bulgaria, India, Indonesia, Iran (Persia),
Kazakhstan, Malaysia, Morocco, Nigeria, Pakistan, Philippines, Romania,
Saudi Arabia, Ukraine

TOTAL ACCEPTED ARTICLE

Türkiye: 94

Other Countries: 102

SCIENCE BOARD

Prof. Dr. Abdullah KELKİT, Çanakkale 18 Mart University

Prof. Dr. Ahmet Tuğrul POLAT, Selcuk University

Prof. Dr. Ahmet UZUN, Selcuk University

Prof. Dr. Alessandra CASU, Sasari University, Italy

Prof. Dr. Atila GÜL, Süleyman Demirel University

Prof. Dr. Aybike Ayfer KARADAĞ, Düzce University

Prof. Dr. Aysel USLU, Ankara University

Prof. Dr. Banu Ç. KURDOĞLU, Karadeniz Technical University

Prof. Dr. Banu ÖZTÜRK, Selcuk University

Prof. Dr. Bernie L. DAHL, Purdue University, U.S.A.

Prof. Dr. Bülent CENGİZ, Bartın University

Prof. Dr. Cana BİLSEL, Orta Doğu Teknik Üniversitesi

Prof. Dr. Canan CENGİZ, Bartın University

Prof. Dr. Claudia JUROWSKI, Northern Arizona University, U.S.A.

Prof. Dr. Dani SARSEKOVA, Wildlife and the Environment of S. SeifullinKazakh Agrotechnical University

Prof. Dr. Demet DEMİROĞLU, Kilis University

Prof. Dr. Elif E. ŞİŞMAN, Namık Kemal University

Prof. Dr. Emine NAS, Selcuk University

Prof. Dr. Füsun ERDURAN NEMUTLU, Çanakkale Onsekiz Mart University

Prof. Dr. Güzin KONUK, Emeritus Professor

Prof. Dr. Gül GÜNEŞ, Selcuk University

Prof. Dr. S. Güven BİLSEL, Emeritus Professor

Prof. Dr. Halim PERÇİN, Ankara University

Prof. Dr. Hatice Selma ÇELİKAY, Bartın University

Prof. Dr. Marek LORENC, University of Wroclaw (Poland)

Prof. Dr. Mehmet SOMUNCU, Ankara University

Prof. Dr. Mehmet TOPÇU, Konya Teknik Üniversitesi

Prof. Dr. Mehmet TUNÇER, Çankaya University

Prof. Dr. Murat AKTEN, Süleyman Demirel University

Prof. Dr. Nihan Semen ERSÖZ, Selcuk University

Prof. Dr. Nurgül KILINÇ, Selcuk University

Prof. Dr. Oğuz YILMAZ, Ankara University

Prof. Dr. Osman UZUN, Düzce University

Prof. Dr. Öner DEMİREL, Kırıkkale University

Prof. Dr. Özlem KARAKUL TÜRK, Selcuk University

Prof. Dr. Rabia KÖSE DOĞAN, Selçuk University

Prof. Dr. Rashmi GUJRATİ, CT University, India

Prof. Dr. Ruşen KELEŞ, Emeritus Professor

Prof. Dr. Sadık Artunç, Mississippi State University, U.S.A.

Prof. Dr. Savaş Zafer ŞAHİN, Hacı Bayram Üniversitesi

Prof. Dr. Serpil ÖNDER, Selcuk University

Prof. Dr. Şengül ÖYMEN GÜR, Beykent University

Prof. Dr. Umut PEKİN TİMUR, Çankırı Karatekin University

Prof. Dr. Yasin Çağatay SEÇKİN, İstanbul Technical University

Assoc. Prof. Dr. Aylin SALICI, Hatay Mustafa Kemal University

Assoc. Prof. Dr. Candan KUŞ ŞAHİN, Isparta University

Assoc. Prof. Dr. Ebru ERDOĞAN, Selcuk University

Assoc. Prof. Dr. Ertan DÜZGÜNEŞ, Karadeniz Technical University

Assoc. Prof. Dr. Filiz ÇELİK, Selcuk University

Assoc. Prof. Dr. Guguli DUMBADZE, Batumi Shota Rustaveli State University

Assoc. Prof. Dr. Günseli DEMİRKOL, Eskişehir Teknik Üniversitesi

Assoc. Prof. Dr. Hale KOZLU, Erciyes University

Assoc. Prof. Dr. Maira KUSSAINOVA, Kazakh National Agrarian Research University

Assoc. Prof. Dr. Mehmet İNCEOĞLU, Eskişehir Teknik Üniversitesi

Assoc. Prof. Dr. Özgür Burhan TİMUR, Çankırı Karatekin Üniversitesi

Assoc. Prof. Dr. Pınar KÖYLÜ, Düzce University

Assoc. Prof. Dr. Robert BRZUSZEK, Mississippi State University, U.S.A.

Assoc. Prof. Dr. Sertaç GÜNGÖR, Selçuk University

Assoc. Prof. Dr. Sima POUYA, İnönü University

Assoc. Prof. Dr. Yasin DÖNMEZ, Karabük University

Assoc. Prof. Dr. Zeynep PİRSELİMOĞLU BATMAN, Uludağ University

Assoc. Prof. Dr. Zuhâl DİLAVER, Ankara University

Assist. Prof. Dr. Ahmet AKAY, Selçuk University

Assist. Prof. Dr. Bige ŞİMŞEK İLHAN, Amasya University

Assist. Prof. Dr. Emel ATMACA, Selçuk University

Assist. Prof. Dr. Kadriye TOPÇU, Konya Teknik Üniversitesi

Assist. Prof. Dr. Nurgül ARISOY, Selçuk University

Instr. Melda ARCA YALÇIN, Selçuk University

Instr. R. Özge OCAK GEMİCİ, Selçuk University

Instr. Chris LEININGER, Instructor- Slippery Rock University, U.S.A.

Inst. Dr. Volkan ATEŞ, Kırıkkale University

Instr. Dr. Sibel AKTEN, Isparta University of Applied Sciences

Dr. Mariana GOLUMBEANU, National Institute for Marine Research

"Grigore Antipa"

KIRSAL TURİZM VE GELENEKSEL KONUT ETKİLEŞİMİNDE KİMLİK KAYIPLARI

İrem BEKAR (ORCID: 0000-0002-6371-9958)

Karadeniz Teknik University, Faculty of Architecture, Interior Design Department, Trabzon,
Türkiye

Email: irembekar@ktu.edu.tr

Deryanur ŞİMŞEK* (ORCID: 0000-0002-9810-8727)

Mardin Artuklu University, Faculty of Engineering and Architecture, Architecture Department,
Mardin, Türkiye

Email: deryanursimsek@artuklu.edu.tr

Özet

Kontrolsüz ve niteliksiz kentsel dönüşüm ve şehirleşme faaliyetlerinin, günlük yaşam pratiklerini monotonlaştırmasına ve doğal çevreyle olan ilişkisini koparmasına paralel olarak, bireylerin doğaya ve kırsal alanlara olan eğilimi artmıştır. Turizm faaliyetlerinin sürdürdüğü ivmelenme ile birlikte, yerel halkın beklentileri ve ihtiyaçları da bu yeni dinamığe göre değişmiştir. Buna bağlı olarak bireyler, yaşam alanlarını turistlere yönelik olarak düzenlenmeye başlamış ve kullanım stratejileri geliştirmiştir. Bu süreçte, bölgesel kültürel öğeleri yansıtan geleneksel konutların kimliği de değişim sürecinden etkilenmiştir. Geleneksel konutlar; bölgesel kültürel, sosyal, iklimsel ve diğer faktörlere dayanarak belirli bir kimlik kazanmışlardır. Ancak, bu yapılar üzerinde gerçekleştirilen yanlış müdahaleler, özgün dokunun zamanla bozulmasına neden olmaktadır. Bu noktadan hareketle çalışmada, turizm hareketlerine bağlı olarak geleneksel konutlarda meydana gelen kimlik kayıplarının ortaya konarak geleneksel konutların sürdürülebilir kullanımının önemine dikkat çekmek amaçlanmaktadır. Bu amaçla çalışmada öncelikle kırsal turizm, geleneksel konut ve kimlik kavramlarına yönelik literatür araştırması yapılmış ve geleneksel konutlarda kimlik unsurları cephe, iç mekan ve avlu olmak üzere üç başlıkta ele alınmıştır. Ardından geleneksel konutlarda oluşan kimlik kayıpları cephe, iç mekan ve avlu üzerinden incelenerek örnekler üzerinden açıklanmıştır. Çalışmanın sonucunda geleneksel konutlarda yeniden işlevlendirme ve restorasyon çalışmaları sırasında yapıların kimlik öğelerine zarar verilmemesi gerekliliğinin sürdürülebilir korunma açısından önemi ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler: Geleneksel konut, kırsal turizm, kimlik

LOSS OF IDENTITY IN THE INTERACTION OF RURAL TOURISM AND TRADITIONAL HOUSING

Abstract

Uncontrolled and unqualified urban transformation and urbanization activities have, parallel to making daily life practices monotonous and severing the relationship with the natural environment, increased individuals' inclination towards nature and rural areas. With the momentum maintained by tourism activities, the expectations and needs of the local population have also begun to evolve according to this new dynamic. Consequently, individuals have started to modify their living spaces towards tourists and have developed adaptive usage strategies. In this process, the identity of traditional houses reflecting regional cultural elements has also been affected by the transformation. Traditional houses have gained a particular identity based on regional cultural, social, climatic, and other factors. However, deceptive interventions carried out on these structures are causing this unique texture to erode over time. This study delves into the loss of identity of traditional houses due to such impacts of tourism. Especially, the literature review conducted on rural tourism, traditional housing, and identity concepts has helped to understand the subject more deeply. In the study, the identity elements of traditional houses are discussed in three main categories: facade, interior space, and courtyard. Within these categories, identity losses of traditional houses have been examined, and the causes and consequences of these losses have been discussed with various examples. In conclusion, this research provides critically important information from a sustainability perspective on how the original identities of traditional houses can be preserved during restoration and repurposing processes. It emphasizes that preserving the historical and cultural values of the structures is not only a regional issue but a general sustainability matter.

Keywords: Rural tourism, traditional housing, identity.

1. GİRİŞ

Hızlı kentleşmenin etkisi, insanların doğayla baş başa kalabileceği sonuçlara yönelmesine neden olmuştur (Çetinkaya Karafakı ve Yazgan, 2012). Bu nedenle insanların boş zamanlarını değerlendirebileceği, temel ihtiyaçlarını karşılayabileceği ve sosyal faaliyetlerde bulunabileceği bir zaman dilimi ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Turizm hareketlerine bağlı olarak gelişen bu faaliyetler başlarda kitle turizmi olarak ortaya çıksa da fiziksel, kültürel ve sosyal özellikleri ile farklılaşan yerleri merak etme, gezme, görme, tanıma eylemler son zamanlarda yerini doğaya ve yerli halka saygılı alternatif turizm yaklaşımlarına bırakmıştır (Bekar vd., 2021). Bu bağlamda, kırsal turizm, yerel yaşama dair soyut veya somut varlıkların değerlendirildiği, yöresel ürünlerin ve tarımsal faaliyetlerin değer kazandığı, kültürel unsurların yerel düşünce ve doğa ile birlikte modellendirildiği bir turizm türü olarak ortaya çıkmaktadır (Üzümcü vd., 2015: 92; Çetin vd.,2017).

Kırsal çevreler, geçmişten bugüne kültürel özellikleri ve yerel oluşumları ile kent insanın ilgisini çekmektedir. Kırsal hayatın sunduğu saf yaşantı, yörelerin adetleri, giyim tarzları, doğal ürünlerle yapılan yiyecekler, bölgelere göre değişen yapı tipolojileri kırsal alanları kent insanları için cazibeli hale getirmiştir (Aktürk vd., 2019). Kırsal alanlar, insanların eğlence ihtiyaçlarını karşılamak için giderek daha popüler hale gelmektedir. Kırsal yaşamda stresli kısıtlamaların olmayışı ve kişilerin özgür hissetmelerini sağlama olanaklarının varlığı gibi birçok faktör, kırsal alanlara ziyaretleri artırmıştır (Soykan, 1999: 68). Bölge halkının bölgeye özgü yerel malzeme, teknik ve biçimleri kullanarak gerçekleştirdiği biçimlenme olarak tanımlanan geleneksel mimari de bulunduğu bölgenin kırsal alan turizmi potansiyelinin belirlenmesinde büyük bir katkı sağlamaktadır (Hasol, 2014).

Geleneksel mimari, uzman mimarların müdahalesi olmaksızın bilgi ve deneyime dayalı olarak yapılan yapılar ve ürünleri ifade etmektedir (Arboleda, 2006). Geleneksel konutlar, geçmişte kültür varlığı dışında kalan yapı gruplarını oluşturmaktayken; 1975 yılında Amsterdam'da düzenlenen uluslararası bir toplantıda korunmalarına yönelik çalışmalar artmıştır. Günümüzde saklamacı bir koruma anlayışının yerine; tarihi, kültürel ve geleneksel mimari özellikler taşıyan yapıların gelecek kuşaklara aktarılmasını kullanarak ve yaşatarak korunmasını öngören bir koruma anlayışı kabul görmeye başlamıştır (Hersek, 1990; Dikmen, 2017).

Kırsal turizme olan talebin artması, geleneksel konutlarda değişikliklere yol açmıştır. Yerel halk ve yerel yönetimler, bölgeyi tanıtmak ve çoğunlukla para kazanmak için alternatif çözümler aramış ve bunun sonucunda insanlar, artan turizm hareketlerine bağlı olarak konutlarını turistlere hizmet edecek şekilde yeniden işlevlendirerek kullanmaya başlamıştır. Kültürel bir miras olan geleneksel konutların korunması ve sürekliliğinin sağlanmasında en önemli gerekliliklerden biri, tarihi yapıların günümüz ihtiyaçlarına entegre edilerek kullanılmasıdır. Yapıya verilen yeni işlevler, dönüşüm sürecinde binaların özgün nitelikleri ile örtüşebilir ya da farklılık gösterebilir (Tanaç Zeren, 2010). Bu noktada, yapı ve yeni işlevlerin etkileşiminde tarih belleğini simgeleyen öğelerin sürekliliğinin sağlanması çok önemlidir (Sinan, 2011). Yeniden işlevlendirilerek kullanılan geleneksel konutlara yapılan müdahaleler yapının korunmasında fırsatlar sunabileceği gibi, yanlış müdahalelere maruz kaldığında tehdit de oluşturabilmektedir. Geleneksel konutlarda yapılan yanlış müdahalelerin uygulanması orijinal dokuya zarar vererek yapının zamanla özgün kimliğini kaybetmesine neden olabilmektedir.

Bu noktadan hareketle çalışma kapsamında kırsal turizm etkisiyle değişim ve dönüşüme uğrayan geleneksel konutlardaki kimlik kayıpları araştırılmıştır. Bu kapsamda geleneksel konutlarda kimlik yaratan unsurlar belirlenirken literatürde yapılmış çalışmalardan yararlanılmıştır. Yapılan çalışmalardan hareketle geleneksel konutlarda kimlik kayıpları cephe, iç mekan ve avlu olmak üzere üç başlıkta araştırılmıştır. Ardından geleneksel konutlarda oluşan kimlik kayıpları cephe, iç mekan ve avlu üzerinden incelenerek örnekler üzerinden açıklanmıştır. Çalışmanın sonucunda geleneksel konutlarda yeniden işlevlendirme ve restorasyon çalışmaları sırasında yapıların kimlik öğelerine zarar verilmemesi gerekliliğinin sürdürülebilir korunma açısından önemi ortaya konmuştur.

1.1. Geleneksel Konutlarda Kimlik Kavramı

Mimari kimlik; yapı ve yapını çevresi hakkında tasarımcı ve kullanıcı tarafından zamanla oluşturulan en belirleyici özellikleri tanımlamaktadır. Bu nedenle, çevreye karşı tutum ve davranış, mimari üslup, yapı ve çevre oluşturma politikaları, malzeme ve teknoloji ile ilişkilidir (Hacıhasanoğlu, 1995). Mimari kimliğin oluşumu, kütleli etkiye sahip, odaklayıcı, çevresi ile ilişkili ve uyum içerisinde olan öğelere bağlıdır (Binle, Ertan 1992; Kutlu vd., 2011). Mimari yapının bir kimlik oluşturabilmesi için, çevreye uyum sağlaması ve topluma yansımaları gerekir (Bayramoğlu, 2010). Böylece mimari kimlik, bir ulusun değerleriyle bağlantılı bir hale gelir

(Yücel, 1989). Kortan (1993) mimarideki kimliği; “mimari eserin kimliği, mimarın kimliği, toplumun kimliği, yapının ifade kimliği, mimarının kültür kimliği, mimarının formalist-biçimci kimliği, yönetim şeklinin kimliği, mimarının anıtsal kimliği, -mimarının kalite-nitelik kimliği, kentin kimliği” olarak sınıflandırmıştır.

Aynı kültürü ve aynı coğrafyayı paylaşan toplulukların yerel ölçekte belirlediği sınırlar, fiziksel biçimlenme ile yerel bir kimlik ortaya koymaktadır (URL 1). Yerleşim alanlarındaki biçimlenmeyi ortaya çıkaran, bir yerin karakterini belirleyen yerel kimlik; bir yere anlam yükleyen, kimlik verilerinin o yeri biçimlendirdiği ve dinamik tuttuğu bir kavram olarak değerlendirilebilir (Uçar ve Rifaioğlu, 2011). Yerel kimlik, mimari mekanlarla birlikte somut bir hal almıştır (Ayyıldız ve Ertürk, 2017). Bunlar arasında geleneksel konutlar yerel kimliğin en belirleyici yapıları arasında yer almaktadır.

Geleneksel konutlar, geçmişe tanıklık eden ve toplumda izler bırakan sivil mimari yapılar arasında yer alır ve yörenin kültürel özelliklerini gelecek nesillere aktarabilmelerini sağlayan en önemli kanıtlardan biridir (Aksoya ve Aydın, 2015). Geleneksel konutlar yerel kimliğin fiziksel ve sosyal yönleri, dönemin karakteristik özelliklerini gösterirken, yerleşim ve yaşam biçimine ilişkin önemli ipuçları verir. Rapoport’a (1969) göre geleneksel konutlar toplum kültürünün bir gözlemcisi konumunda görülmektedir. Belli bir kültürel çevre içerisinde var olan gereksinimlerin nasıl karşılık bulduğu ve toplumun çevreyi kendi kültürel özleriyle nasıl şekillendirdiğini göstermektedir (Rapoport, 1969; Demirbağ, 2021). Geleneksel konutlar insanın çevresi ile en fazla etkileşimde bulunduğu yapılardır. Dolayısıyla bir yöreye ait yerel kimlik verileri olarak kültür, iklim, coğrafya, yaşam biçimi, inanç gibi bölgeye özgü özellikleri yansıtması yönüyle geleneksel konutlar bulunduğu bölgeler için güçlü kimlik ifadesidir.

Geleneksel konutlarda kimlik öğelerinin tümü birbiri ile etkileşim içerisinde. Cephe biçimlenişi iç mekanı etkilerken, mekan örgütlenmesi de donatı ve mobilyaların konumlanışını veya biçimlenişini etkilemektedir. Geleneksel konutlarda kimlik oluşturan unsurların en genel anlamı ile cephe, iç mekan ve avlu kavramları üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Bundan hareketle çalışma kapsamında geleneksel konutlardaki kimlik kayıpları da cephe, iç mekan ve avlu üzerinden ele alınmıştır.

2. GELENEKSEL KONUTLARDA KİMLİK KAYIPLARI

2.1. Cephe

Cephe kimliği, insan ve fiziksel çevre arasındaki etkileşimin bir parçası olup mimari kimliğin biçimlenişindeki en önemli unsurlardan biridir. Yapının dış yüzü olarak bilinen cephe, mimari ürünün hem biçimsel hem de anlamsal yönde sahip olduğunu gösterir (Burden, 2000). Yapının bulunduğu yer ve onu etkileyen fiziksel ve sosyal faktörler, yapıların cephelerinde de farklı biçimlenmeler ile sonuçlanmaktadır. Bu noktada cephe, yalnızca mimari yapının bir parçası olmakla kalmaz, aynı zamanda kenti oluşturan üslup ve doku olarak karşımıza çıkmaktadır. Cephe kimliği, yapının kendine özgü özelliklerini göstermenin yanında, aynı zamanda mimari ve iç mimari açıdan bilgilerin okunabildiği bir unsur olarak da görülebilir. Bu, fiziksel çevre kimliğinin önemli bir parçasıdır. Bina cepheleri hem kent hem de sokak hem de yapı için bir bellek oluşturmaktadır (Yıldız ve Kerestecioğlu, 2011). Tüm bunlardan hareketle cephe unsurları biçimsel açıdan ele alındığında, çeşitli kimlikler ortaya koyabilmektedir. Cephe sosyal statüyü ve yapının dönemine ilişkin bilgileri içerebilmektedir. Cephe üzerinde yer alan pencere, kapı ve çatı şekli gibi unsurların yanı sıra binanın formunun ve yapının bütününe etkisi cepheye kimlik kazandırmaktadır. Tüm bu unsurlar cephenin okunması ve anlaşılması için önemlidir. Cephelerin, büyük ölçekte kent kimliği, küçük ölçekte iç mekan kimliğini etkileyen mimari kimliğin dışa vurmuş bir yansıması olduğunu söylemek mümkündür (Koç, 2019).

Kırsal turizmin etkisiyle insanların konutlarını farklı işlevlerde kullanmak üzere yeniden düzenlemesi, yapıların cephelerinin de zamanla değişmesine sebep olmuştur. Ancak yapılan yanlış müdahaleler sonucu konutlar özgün özelliklerini kaybedebilmektedir. Aşağıda yer alan örneklerde cepheye yapılan müdahalelerde, kaplamaların özgün cephe kimliği ile uyumlu olmayan yenilemelerin yapıldığı ve cephe düzenlemelerinin dönemin gereklilikleri dışında süslemeye dönüşmeye başladığı görülmektedir (Şekil 1).

Şekil 1. Cephe restorasyonu örnekleri (Halaç ve Demir, 2017)

Cephelerde kaplama yönünün değiştirilmesi, kaplama boyutlarının değiştirilmesi, cephedeki doluluk boşluk oranlarına sadık kalınmaması, kaplama konumlarının değiştirilmesi, özgün halinde mevcut olan unsurların çıkarılması veya eklenmesi cephenin özgün kimliğine zarar vermektedir. Cephe dokusuna yabancı çıkmalar, modern ısıtma çözümleri olan klima dış üniteleri ve tabelalar da cephe kimliğine zarar veren diğer unsurlar arasında gösterilebilir.

Cephe, mimari yapının bir parçası olmanın ötesinde aynı zamanda kentin dokusunu da meydana getirmektedir. Bu nedenle cephe restorasyonlarında cephe düzeni veya cephe malzemelerinde yanlış uygulamaların yapılması cephe kimliğine zarar vermenin yanında geleneksel kent dokusuna ve kent kimliğine de zarar vermektedir.

2.2. İç Mekan

İç mekan, insanlarla doğrudan etkileşim kurarak sosyal ve fiziksel birçok faktörün etkisiyle zamanla kendi kimliğini oluşturmaktadır. İç mekan kimliği, tasarımcısı ve kullanıcısının ihtiyaçlarına göre şekillenmektedir. İç mekan kimliği, yalnızca fiziksel koşullar değil, aynı zamanda birey ve toplumla ilgilidir (Koç, 2019). Mekan kurgusu göz önüne alındığında, iç mekan kimliği, geçmişten geleceğe aktarılan bir bellek ve mirastır. Bu nedenle iç mekan; yalnızca bir fiziksel oluşum değil, aynı zamanda bireyle ilişkili olan sosyal oluşumun da bir yansımasıdır (Sızak, 2007; Balaban, 2014).

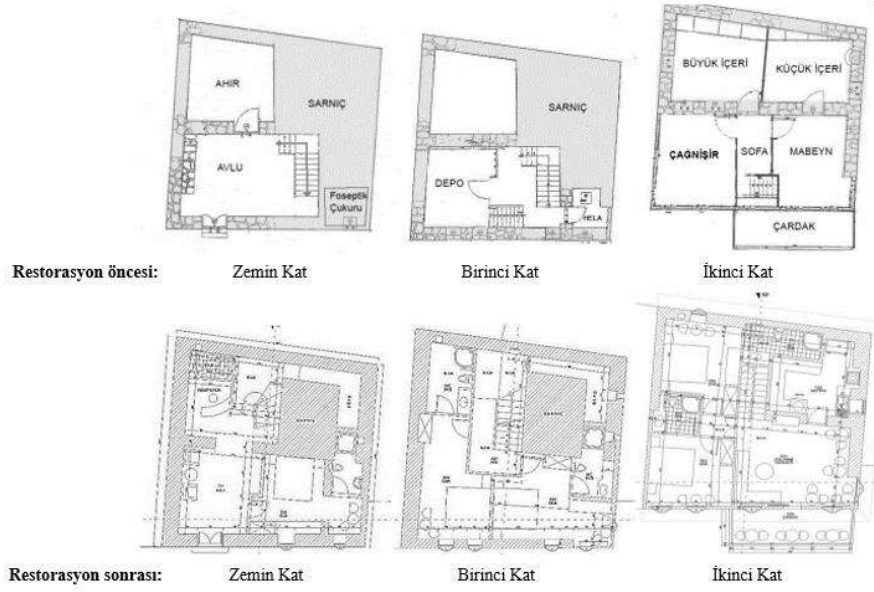
İç mekan kimliği, fiziksel ve sosyal kimlik unsurları tarafından oluşturulurken, üslup, kültür ve malzeme unsurları da çok önemlidir. Tüm bunların etkisi ile iç mekan örgütlenmesi ve donatıların kullanımı ve biçimlenişi de şekillenmektedir. Böylece mekanlara özgü üslup, stil ve biçimler okunabilir (Cragoe, 2015). İç mekan kimliği, temel olarak fiziksel ve sosyal çevre olarak

ele alınan kimlik kavramlarıyla ilişkilidir. Malzeme, iklim, teknoloji, kültür ve yaşam tarzı gibi faktörler, iç mekan kimliğinin oluşmasında en önemli etkenlerdendir (Koç, 2019). Bir binayı tanımlamak için belirli işaretler sağlayan cephe ve kütle özellikleri, iç mekana da yansır. Bu nedenle iç mekan kimliği, mimari ve cephe kimliği ile birlikte düşünülmelidir. Geleneksel konutlarda iç mekan kimliğini belirleyen etkenler çeşitli kollarında ele alınabilir. Çalışma kapsamında iç mekan kimliğindeki bozulmalar plan düzleminde ve donatı düzleminde olmak üzere iki şekilde ele alınmıştır.

Geleneksel konutlarda plan şeması her yörenin kendi fiziksel ve sosyal ihtiyaçları doğrultusunda biçimlenmektedir. Böylece plan örgütlenmeleri her bölgenin kültürel özellikleri doğrultusunda zamanla kendi kimliğini oluşturur. Ancak kırsal turizmin de etkisiyle yeni işlevler verilerek kullanılan geleneksel konutlarda, yeni işlevin gerekliliklerine göre iç mekan örgütlenmesinde ve plan düzleminde değişiklikler yapılmaktadır. Bu da geleneksel konutun özgün plan biçimlenişinin kaybolmasına neden olabilmektedir. Şekil 2’de özgün işlevi konut olan bir yapının otel olarak yeniden işlevlendirilmesi sürecinde restorasyon öncesi ve sonrası plan şemasındaki değişim görülmektedir (Şekil 2).

Şekil 2’deki örnekte, giriş kattaki ahırın iç duvarları yıkıldığı, merdivenin konumu ve biçiminin değiştirildiği görülmektedir. Özgün merdivenin ve hela çukurunun kapladığı alana banyolu bir oda yapılmıştır. İkinci ve üçüncü kattaki tüm iç duvarlar kaldırılmış, özgün plandan bağımsız yeni bir plan çözümü yapılmıştır.

İç mekanda kimlik kayıpları donatı düzleminde ele alındığında; geleneksel konutlarda koruma çalışmalarda daha çok mimarinin devamlılığı üzerine yoğunlaşıldığı; geleneksel mobilya açısından yeterli koruma faaliyetlerinin bulunmadığı görülmektedir (Bekar vd., 2021). Ancak geleneksel mobilyalar geçmişin ipuçlarını, bölgenin yaşam şeklini, kültürel izlerini yansıtmaları yönüyle korunmasının ve sürdürülebilirliğinin sağlanmasının gerekliliği oldukça önemlidir. Yeniden işlevlendirme ile birlikte iç mekanda yapılan düzenlemelerde geleneksel mobilyalar zamanla çeşitli deformasyonlara uğramakta ve kendi özgün kimliğini kaybetmektedir.

Şekil 2. Müdahale öncesi ve sonrası geleneksel konutta plan şemasında değişim (Arı ve Çelebi Karakök, 2021)

Kırsal alanlarda çevreye yönelik hizmetlerin yalnızca turist odaklı olarak düşünülmesi, insanların kendi çevrelerine yabancılaşmasına neden olur ve insanlar daha çağdaş mobilyalara ilgi duyar. Bunun bir sonucu olarak, geleneksel mobilyalar fabrika ürünü mobilyalara göre daha az tercih edilir. Geleneksel özelliklere sahip bir konutta kullanılan fabrika üretimi mobilyalar Şekil 3'de gösterilmektedir.

Şekil 3. Geleneksel mobilyanın yerine günümüz mobilyalarının kullanıldığı örnekler (Bekar vd., 2021)

Mobilyanın restore edilme ve kullanılma süreci yapının yeni işlevi ile ilişkili olarak doğru bir şekilde değerlendirilmelidir. Donatıların özgünlüğüne zarar verebilecek boyama, örtme, eksiltme vb. işlemler, zamanla yıpranmasına ve yok olmasına neden olabilir. Şekil 4'de donatıların özgün dokularının boyanarak kullanıldığı donatı örnekleri verilmektedir.

Şekil 4. Boyanarak kullanılan iç mekan öğelerine örnekler (Bekar vd., 2021)

2.3. Avlu

Avlu, uzun yıllardır kullanılan geleneksel bir yapı birimidir. Avlular sosyal ve aile odaklı etkinlikleri etkinleştiren, buluşma yerleri sunan, sosyal ilişkileri güçlendiren ve sosyalleşme ihtiyacını karşılayan mekanlardır (Almhafdy vd., 2013). Bir konut içinde yaşayan ailelerin güvenliği ve mahremiyetinin ön planda tutulduğu bir yer olan avlu, dışarıdakilere kapalı ancak içindekilere açık bir yerdir. Geleneksel Türk konutlarında avlu en belirleyici kimlik unsurlarından biridir. Ancak yapılan yanlış uygulamalar avlunun kimliğini kaybetmesine neden olmaktadır.

Avlularda dokuya yabancı olan çıkmaların eklenmesi, mekansal problemlere karşı çağdaş eklerin avluya eklenmesi, tabelaların eklenmesi, zemin ve duvarlarda özgüne aykırı ekler eklenmesi, avlu duvarlarının renklendirilmesi hem yapıya hem de geleneksel sokak dokusunun özgünlük ve bütünlüğüne zarar veren uygulamalardandır (Şekil 5). Komşunun avlusunu görmeyecek şekilde konumlanan konutların gabarilerinin bilinçsizce artırılması, komşu ile olan ortak avlu duvarı üzerine yeni kütlelerin eklenmesi ve mahremiyet nedeniyle sağır olan sokak cephelerine yeni açıklıkların açılması, yerel kimliğin mimariye yansıyan somut unsurlarının kaybolmasına neden olan uygulamalardır (Sökmen Kök ve Uşma, 2022).

a.

b.

Şekil 5. a)Yeniden işlevlendirilen geleneksel konutlarda avluların kullanım örnekleri, b) Sokak gabarisinin izinsiz katlar ile değişimi (Sökmen Kök ve Uşma, 2022)

3. SONUÇ VE ÖNERİLER

Geleneksel konutların kırsal turizm açısından çekim merkezi olması için yapılan müdahaleler, yöre halkına fayda sağlamalıdır. Kırsal alanlarda yerel birer kimlik unsuru olan geleneksel konutlarda aşırı müdahaleler, kültürel oluşumların özgün özelliklerine zarar vererek, ziyaretçinin yer ile ilgili deneyimlerinin yitirilmesine, yerel kimliğin kaybolmasına, yörenin sıradanlaşmasına ve yerin özgün ruhunun zamanla yok olmasına sebep olmaktadır. Bu nedenle müdahalelerde koruma ölçütleri dikkate alınarak uygulamalar gerçekleştirilmelidir. Bilimsellikten uzak, tarihsel sürekliliğe zarar veren uygulamalar, geleneksel yapıların özünü bozar, aslını inkâr eder ve kimliğine zarar verir.

Geleneksel konutlara müdahale edilirken iç mekan, cephe ve avlunun özgün karakteri göz önünde bulundurularak uygulamalar yapılmalı ve bu uygulamalar birbirinden bağımsız düşünülmemelidir. Cephe karakterini bozacak reklam panosu, klima vb. eklenmemeli, özgün malzemeye zarar verilmemeli, özgün kapı pencere açıklıklarına sadık kalınmalı; iç mekan özgün plan şeması bozulmamalı, kapı, tavan, mobilya vb. elemanlar korunmalı, yapılacak müdahalelerde iç mekan karakteri göz önünde bulundurulmalı; avlu dokusuna yabancı olan çıkmaların eklenmemeli, çağdaş eklerin avlunun karakterini bozmamalı, avlu duvarlarının iç ve ya dış kısımlarında tabela gibi niteliksiz öğeler eklenmemelidir.

Geleneksel konutlara yapılacak müdahalelerde, yapının kimlik öğeleri tek tek ele alınması yerine, tüm bu unsurların bir bütün olarak ele alınması gerekmektedir. Geleneksel konutların yeniden kullanımında, somut veya soyut tüm kültürel değerlerin göz önünde bulundurulması, yerli halkın faydalanması ve kullanıcıların geleneksel dokuyu koruma konusunda bilinçlendirilmesi birincil hedef olmalıdır. Bununla birlikte, özelliğini henüz kaybetmemiş ve korunmayı bekleyen yapılar için mevcut durumun hızlı bir şekilde kaydedilmesi ve değiştirilmeden onarılmasının, bölgenin tanınması için önemli bir adım olacağı unutulmamalıdır.

KAYNAKLAR

- Aktürk, S., Durak, S. ve Arslan, T. V. (2019). Otantiklik ve metalaşma kavramlarının turizmin sürdürülebilirliği çerçevesinde Taraklı ve Cumalıkızık bölgeleri üzerinden okunması. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 13(19), 2200-2225.
- Aksoya, E. ve Aydın, D. (2015). Mimaride yeniden kullanım: sürdürülebilirlik bağlamında Raziye Takkalı Evinin yeniden kullanımı için mekânsal analizler. 2nd International Sustainable Buildings Symposium, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Almhafdy, A., Ibrahim, N., Ahmad, S. S. ve Yahya, J. (2013). Courtyard design variants and microclimate performance. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 101, 170-180. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2013.07.190>
- Arboleda, G. (2006). Erişim adresi: <http://www.ethnoarchitecture.org/web/articles/article/449>.
- Ayyıldız, S. ve Ertürk, F. (2017). Kentsel kimlik bileşenleri ile yerel kimliğin izlerini sürmek: Kapanca Sokak örneği, *Mimarlık ve Yaşam Dergisi*, 2 (1), 65-88.
- Balaban, E. (2014). *İç mekanın iç mekan değişkenleri bağlamında tinsel irdelenmesi* (Yüksek lisans tezi), Anadolu Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Eskişehir.
- Bayramoğlu, N. (2010). *Kullanıcı algısı bağlamında kentsel kimlik: Barbaros Bulvarı–Büyükdere Kentsel Aksı* (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Bekar, İ., Özpınar, İ. ve Ertas Besir, S. (2021). Kırsal Turizm ve Vernaküler Mobilya Etkileşiminde Deformasyon Kavramı. *Mimarlık ve Yaşam*, 6 (3), 845-856.
- Binle, M. & Ertan, M. (1992). *Çanakkale’de turizmin geliştirilmesi ve kent kimliği ile ilişkilendirilmesi* (Yüksek lisans tezi). Milli Savunma Üniversitesi, İstanbul.
- Burden, E., 2000. *Element of Architectural Design, A Photographic Sourcebook*. New York: USA.
- Cragoe, C. D. (2012). *Binalar nasıl okunur? Resimli bina okuma rehberi*, İstanbul: Yem Yayınları.
- Çelebi Karakök, E. ve Arı, N. G. (2021). Yeniden işlevlendirme uygulamalarında özgünlük kayıplarının araştırılması: geleneksel Alanya Konutları örneği. *Düzce Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 9(5), 1802-1825. doi: 10.29130/dubited.910812

- Çetin, İ., Polat Üzümcü, T. ve İçöz, O. (2017). Kırsal alanlarda sürdürülebilir kırsal turizm ve Kocaeli-Kandıra kırsal turizm gelişimi modeli. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 137-156.
- Çetinkaya Karafakı, F. ve Yazgan, M. E. (2012). Kırsal turizme kavramsal yaklaşım, kırsal turizmin önemi ve etkileri, *International Journal of Social and Economic Sciences*, 2(2), 55-58.
- Demirbağ, U. (2021). *İç Anadolu Bölgesi geleneksel konutları arasında Çankırı geleneksel konutlarının yeri* (Doktora tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Dikmen, Ç. B. (2017). Geleneksel konutların yeniden işlevlendirilerek kullanımı: Yozgat örneği. Uluslararası Katılımlı 6. Tarihi Yapıların Korunması ve Güçlendirilmesi Sempozyumunda sunulan bildiri, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon. Erişim adresi: https://www.imo.org.tr/resimler/ekutuphane/pdf/17954_17_10.pdf
- Hacıhasanoğlu, O. ve Hacıhasanoğlu, I. (1995). The geometrical analysis of traditional Turkish Houses: A Case Study, *Open House International*, (20)1, 21-28.
- Halaç, H. ve Demir, İ. (2017). Alanya geleneksel Tophane evlerinin cephelerinde mimari eleman ve malzemenin dönüşümü. *Art-e Sanat Dergisi*, 10 (20), 601-629.
- Hasol, D. (2014). *Ansiklopedik mimarlık sözlüğü*. İstanbul: YEM Yayın.
- Hersek C. M. (1990). Alaçatı kasabasında koruma ve sağlıklaştırma. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih, Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 34 (1-2), 395-404. Erişim adresi: <http://dtcfdergisi.ankara.edu.tr/index.php/dtcf>
- Koç, S. (2019). *Geleneksel konutların iç mekân kurgusunu yerel kimlik unsurları ile okumak: İslamköy örneği* (Yüksek lisans tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Kortan, E. (1993). Mimarlıkta kimlik sorunu, TMMOB Mimarlar Odası Türkiye Mimarlığı Sempozyumu II “Kimlik-Meşruiyet-Etik”, Ekim, Ankara, Bildiriler Kitabı, 96-97.
- Kutlu, R., Manav, B. ve Ertürk, Z. (2011). İstanbul kıyı mimarisinin görsel matris üzerinden kimlik incelemesi. *Turkish Online Journal of Design Art and Communication* , 1 (2) , 6-14 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tojdac/issue/13007/156721>
- Polat Üzümcü, T., Çelik, A., Otar, S. ve Hacıalioğlu, A. (2015). Kırsal alanların sürdürülebilir kırsal turizm amaçlı kullanılması Kocaeli-Kandıra örneği. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 5(2), 92-102.

Rapoport, A. (1969). *House form and culture*. NJ: Prentice-Hall.

Sızak, E., 2007. *Konut tasarımına Frank Lloyd Wright' in yaklaşımı ve geleneksel Türk Evi* (Yüksek lisans tezi), Anadolu Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Sinan S. (2011). *Tarihi binaların işlev değişiminin Yıldız Sarayı Müzesi örneği üzerinden değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Sökmen Kök, D. ve Uşma, G. (2022). Yeniden kullanım ve özgünlüğünden uzaklaştırılan yerel kimlik ve mimari: Antakya Zenginler mahallesi örneği. *Turkish Studies*, 17(3), 627-647.

Tanaç Zeren M. (2010). *İzmir'de Sefarad Mimarisi ve Sinagogları*. Yalın Yayınları: İstanbul.

Uçar, M. ve Rifaioğlu, M. N. (2011). Yerel kimliğin mekânsal temsili ve Québec kentinde korunması, *İdeal Kent*, 3, 62-81.

Yıldız, S. ve Kerstecioğlu F. Ö. (2011). Turizm amaçlı değişen tarihi bölge Talimhane'nin sokak cephelerinde mimari kimliği oluşturan verilerin incelenmesi. *Megaron*, 6(3), 193-209.

Yücel, A. (1989). Farklı Mimarlıklar, Mimarlık, 234, Ankara.

URL 1: Erişim adresi: https://www.academia.edu/8269876/Yerel_Kimlik_Local_Identity. Yerel Kimlik.